

«ЄВРОПА РЕГІОНІВ» ЯК КЛІВАЖ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Галантний давньогрецький міф про Європу та її викрадення може і сьогодні бути фоном для різнобарвних – як культурно-антропологічних, ментально-історичних, так і політико-філософських наративів, оповідань про долю Європейського Союзу. У міфа про Європу багато підтекстів, але найпоширеніша інтерпретація розглядає викрадення критської принцеси Зевсом як екстраполяцію досягнень азійської цивілізації на острівні колонії Егейського моря. Подорож Європи слід сприймати в контексті затвердження міфічного зв'язку між Стародавнім Єгиптом і Стародавньою Грецією. Маючи трохи уявлення все це можна репрезентувати, наприклад, як боротьбу таласократичного Середземномор'я, Ганзи, Британії та телурократичного Сходу, як споконвічне прагнення до свободи та самовдосконалення, як поєднання інтенцій порядку та самоврядування тощо. Постмодерна розкутість дозволяє це.

Історично Європа сприймається як велика спільнота, в якій співіснують різноманітні політичні інтереси, прагнення і очікування. Проголошення «регіоналізму» ідеєю фікс (фр. *Idée fixe*) сучасної Європи можна пов'язати з утворенням 1985 року Асамблеї європейських регіонів (АЄР) та прийняттям нею у 1996 році Декларації щодо регіоналізму в Європі [1]. Маастрихтський договір 1992 року, формування ЄС та підвищення ролі регіонів дозволили імплементувати процес регіоналізації до тіла ЄС. Його безпосереднім інтересом, крім утвердження демократії, було стимулювання політичної емансипації регіонів.

Впровадження принципу субсидіарності, що спочатку стосувалось врегулювання процесу поділу повноважень між ЄС і національними державами, набуло розширеного тлумачення завдяки Комітету регіонів, іншим регіональним структурам і набуло статусу поділу повноважень між регіонами, з

одного боку, і між ЄС і національними державами – з іншого. Так чи інакше, регіональний рівень досяг значущості як рівень прийняття владних рішень по відношенню до рівня національних держав. У той же час реалізація принципів регіоналізму в Європі зіткнулася з низкою кризових і конфліктних ситуацій. Політичний процес в багатьох випадках набуває регіонально-національного виміру. Створювані національні рухи висловлюють інтереси «субдержавних меншин», які намагаються захистити регіональну ідентичність у протистоянні процесам гомогенізації і механізмам «нагляду» з боку національних держав.

Суть «Європи регіонів» – у створенні та збереженні динамічного балансу між диференціацією та інтеграцією. Так чи інакше, модель регіонів є радше гіпотетичним фреймом для народів Європи, а сам регіоналістський підхід здатний привести процес будівництва загальноєвропейського простору як до успіху, так і до поразки.

Таке припущення не є перебільшенням на тлі кризи самої ідеї єдиної Європи. Політичний міф держави-нації переборює раціоналізований конструкт наднаціональної сверждержави. Євросоюз не надав, а, можливо, й не міг надати, феноменологічної присутності тілу нації-держави, не встановив логічний зв'язок між своєю загальною структурою і роллю окремих держав-членів. Відповідно, з'являються поняття, що передбачають переосмислення перспектив інтеграції та внутрішніх протиріч інтеграційної діалектики: «Європа-держава», «Європа-простір», «Європа твердого ядра», «Європа концентричних кіл», «єдність у відмінностях» («unity in diversity»), «Європа різних швидкостей» тощо. Стомленість «пересічних» європейців неоліберальними глобалізуючими проектами, імпліцитною метою яких є «царство свободи» для еліт, фінансових і банківських олігархів, власників промислових імперій та топ-менеджерів, що їх обслуговують, спричинила попит на різнобарвний євроскептицизм та апгрейд традиціоналізму, комунітаризму, консерватизму. Символічна ідентифікація національної держави із наднаціональною європейською супердержавою, що виявилась нездійсненою (принаймні, поки що), торує шлях до перегляду засадничих цінностей європейської політичної ідентичності. Цей геном

спирався на індивідуалізм (розумний егоїзм), уявлення про центральне місце індивіда у правовому суспільстві та християнство як чинник цивілізаційного розвитку і соціокультурної інтеграції. Втім, Євросоюз пропонує будувати «європейськість» на принципах дехристиянізації та метаетичного релятивізму, що призводить до кризи соціокультурної, політичної та правової систем суспільства. «Взяття за дужки» генетичних цінностей Європи, звісно ж, не є результатом злої волі бюрократів Євросоюзу. Це наслідок розвитку самої Європи: ця ніщивна машина історії, що створює модерн, постмодерн, пізній модерн, нагадує нам, що «кожна з цих незабутніх фігур сучасності – революціонер Маркса, денді Бодлера, надлюдина Ніцше, соціальний вчений Вебера, іноземець Зіммеля, людина без властивостей Музіля, фланер Беньяміна – схоплена і захоплена стрімким сп'янінням епохальних змін, але вона визначається і формується в рамках системи соціальних ролей і функцій» [2].

Схоже на те, що є всі ознаки вичерпання потенціала творення (здобуття) європейської ідентичності, розповсюдження на масовому рівні почуттів європейської ідентичності досягло якоїсь межі, подолання якої в осяжному майбутньому виглядає мало реальним. З цього місця, можливо, й починається творення «Європи регіонів»? Міф про Європу обертається конроверсійно. На зорі європейської історії відомий світ розташовувався ближче до сходу, маловідомий – чатував на заході, на тих теренах, які ще мали бути віднайдені. Цікавість Європи стала, напевно, причиною її лиха, але призвела до створення нової цивілізації. Тож неспокійний і завзятий характер Європи, матері критського царя Міноса, а відтак прародительниці найдавнішої гілки Середземноморської цивілізації, є запорукою (у трансцендентному сенсі) історичного оптимізму.

Література:

1. Декларація щодо регіоналізму в Європі [Електронний ресурс]. – Conception: Service Presse et Communication ARE/Agence Novembre. – Impression: Freistaat Thüringen, 1997 – 12 p. – Режим доступу: <https://aer.eu/aer-declaration-regionalism/> – Назва з екрану.
2. Martinelli, Alberto. The European Identity // Glocalism. Journal of culture, politics and innovation. – 2017. – №2. – Режим доступу: <http://www.glocalismjournal.net/issues/global-identities-and-communities/articles/the-european-identity.kl>